

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Менеджмент» спрямована на вивчення характеристик та особливостей процесу управління на підприємствах, в організаціях, установах, на аналіз сутності процесу управління, на використання інструментів ефективного менеджменту при забезпеченні функціонування систем управління.

У процесі навчання здобувачі отримують необхідні знання під час лекційних занять, виконують завдання щодо практичного застосування одержаних знань. Вивчення теоретичних положень навчальної дисципліни «Менеджмент» потребує закріплення їх за допомогою практичних занять і це складає значну частину дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування системи фундаментальних знань з менеджменту, способів, механізмів та інструментарію системного управління організацією.

Предметом навчальної дисципліни «Менеджмент» є закономірності формування і функціонування системи управління організацією.

Завданнями навчальної дисципліни – є вивчення сутності, основних понять і категорій менеджменту; вивчення складових елементів, етапів, інструментів реалізації та забезпечення взаємозв'язків функцій управління; вивчення процесів прийняття і методів обґрунтування управлінських рішень; набуття вмінь використовувати базові інструменти управління організацією.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	ЗК6
PH5	ЗК6, СК12, СК14
PH6	ЗК3, ЗК7, СК4, СК5, СК7, СК14
PH7	СК10
PH8	СК1, СК9
PH9	ЗК6, СК13
PH11	ЗК6, СК8, СК14
PH14	СК4
PH16	СК4, СК5, СК14

де, ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК1. Здатність логічно і послідовно відтворювати отримані знання предметної області маркетингу.

СК4. Здатність проваджувати маркетингову діяльність на основі розуміння сутності та змісту теорії маркетингу і функціональних зв'язків між її складовими.

СК5. Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу.

СК7. Здатність визначати вплив функціональних областей маркетингу на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів.

СК8. Здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності.

СК9. Здатність використовувати інструментарій маркетингу в інноваційній діяльності.

СК10. Здатність використовувати маркетингові інформаційні системи в ухваленні маркетингових рішень і розробляти рекомендації щодо підвищення їх ефективності.

СК12. Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу.

СК13. Здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в кросфункціональному розрізі.

СК14. Здатність пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності.

РН1. Демонструвати знання і розуміння теоретичних основ та принципів провадження маркетингової діяльності.

РН5. Виявляти й аналізувати ключові характеристики маркетингових систем різного рівня, а також особливості поведінки їх суб'єктів.

РН6. Визначати функціональні області маркетингової діяльності ринкового суб'єкта та їх взаємозв'язки в системі управління, розраховувати відповідні показники, які характеризують результативність такої діяльності.

РН7. Використовувати цифрові інформаційні та комунікаційні технології, а також програмні продукти, необхідні для належного провадження маркетингової діяльності та практичного застосування маркетингового інструментарію.

РН8. Застосовувати інноваційні підходи щодо провадження маркетингової діяльності ринкового суб'єкта, гнучко адаптуватися до змін маркетингового середовища.

РН9. Оцінювати ризики провадження маркетингової діяльності, встановлювати рівень невизначеності маркетингового середовища при прийнятті управлінських рішень.

РН11. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.

РН14. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення.

РН16. Відповідати вимогам, які висуюються до сучасного маркетолога, підвищувати рівень особистої професійної підготовки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Менеджмент як наука управління

Тема 1. Поняття і сутність менеджменту

Співвідношення категорій «управління» та «менеджмент». Поділ праці в організації та необхідність управління організацією. Підходи до визначення поняття «менеджмент». Менеджмент як наука і мистецтво.

Підходи до вимог до менеджерів: американський, англійський, французький, японський, польський. Задачі та функції менеджерів.

Види менеджменту: загальний та функціональний менеджмент. Сфери менеджменту: виробництво, фінанси, кадри, інновації, маркетинг.

Тема 2. Розвиток науки управління

Сфери людського суспільства. Еволюція управління як науки.

Передумови виникнення науки управління. Класична теорія менеджменту.

Школа наукового управління. Концепція бюрократичних організацій. Адміністративна школа управління.

Школа людських відносин. Школа науки про поведінку. Кількісна теорія менеджменту.

Процесний підхід до управління. Системний підхід до управління. Ситуаційний підхід. Сучасна парадигма менеджменту,

Поняття соціальної відповідальності менеджменту: соціальні зобов'язання, соціальна взаємодія, соціальна чутливість. Сучасні концепції менеджменту: адаптації; глобальної стратегії; цільової орієнтації; ринкового управління. Соціальний контракт. Етика бізнесу та менеджменту.

Змістовий модуль 2 Функції менеджменту

Тема 3. Планування в організації

Поняття планування. Місце планування серед функцій менеджменту. Основні елементи процесу управління. Види планування. Принципи планування.

Сутність стратегічного планування. Етапи стратегічного планування. Визначення місії організації. Класифікація цілей організації. Вимоги для успішної реалізації цілей. Аналіз зовнішнього середовища: фактори прямого та непрямого впливу. Управлінське обстеження внутрішнього середовища організації. SWOT-аналіз. Розробка та аналіз стратегічних альтернатив. Вибір стратегії. Основні компоненти реалізації стратегічного плану: тактика, політика, процедури, правила. Оцінка результатів.

Тема 4. Організація як функція управління

Значення поняття «організація» в менеджменті: організація як підприємство та організація як функція управління. Сутність організації як соціального формування.

Сутність функції організація та її місце в процесі управління. Поняття «організаційна діяльність». Етапи організаційної діяльності. Повноваження, їх види та межі. Делегування повноважень. Принципи делегування. Взаємовідносини повноважень різних рівнів управління. Концепції процесу передачі повноважень. Централізація та децентралізація управління: переваги та недоліки.

Сутність поняття «організаційна структура управління». Елементи організаційної структури управління. Основи організаційного проектування. Фактори формування організаційних структур.

Типи організаційних структур. Бюрократичні структури управління. Базові поняття бюрократичного типу структури управління: раціональність, відповідальність та ієрархічність. Органічний тип структури управління. Переваги та недоліки типів структур управління. Лінійна, функціональна, лінійно-функціональні та дивізіональна структури управління. Типи гнучких (адаптивних) структур: проектна, матрична та бригадна структури управління.

Тема 5. Мотивація

Сутність поняття «мотивація». Визначення потреб, спонукання, поведінки і цілей працівника в моделі процесу мотивації. Історичний аспект мотивації.

Сутність змістовного підходу до мотивації. Теорія ієрархії потреб А. Маслоу. Теорія потреб Д. Мак-Клеланда. Двохфакторна теорія Ф. Герцберга.

Сутність процесуального підходу до мотивації. Теорія очікувань В. Врума. Теорія справедливості С. Адамса. Модель Портера-Лоулера.

Тема 6. Управлінський контроль

Сутність поняття «контроль» та його місце у системі управління. Необхідність контролю в управлінні. Принципи контролю.

Етапи процесу контролю: встановлення критеріїв та стандартів; порівняння фактично отриманих результатів зі встановленими стандартами; оцінка та реакція. Види контролю за різниці класифікаційними ознаками. Випереджувальний, поточний та заключний контроль.

Характеристики ефективного контролю.

Змістовий модуль 3 Загальні принципи практичного застосування прийомів та методів менеджменту

Тема 7. Прийняття управлінських рішень

Сутність і поняття "управлінських рішень" в процесі управління. Класифікація управлінських рішень. Види управлінських рішень (типологія управлінських рішень).

Процес прийняття рішень. Інтуїтивна та раціональна технології прийняття рішень. Етапи раціональної технології прийняття рішень: діагноз проблеми, накопичення інформації про проблему, опрацювання альтернативних варіантів, оцінювання альтернатив.

Методи прийняття управлінських рішень. Кількісні та якісні методи. Можливості та сфери застосування аналітичних, статистичних, теоретикоігрових методів і методів математичного прогнозування. Критерії ефективності управлінських рішень. Цільова орієнтація управлінських рішень. Умови та чинники якості управлінських рішень. Умови невизначеності та ризику під час прийняття управлінських рішень. Контроль реалізації управлінських рішень. Управлінські рішення та відповідальність. Вимоги до управлінських рішень

Тема 8. Методи обґрунтування управлінських рішень

Цілі обґрунтування рішень. Поняття ефективності рішення. Якість управлінського рішення. Умови ефективності управлінських рішень. Підходи до підвищення якості управлінських рішень.

Методи обґрунтування управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику.

Поняття невизначеності та ризику. Теорія ігор як інструмент прийняття рішень. Методи прийняття рішень в умовах повної невизначеності та в умовах ризику.

Системи підтримки управлінських рішень. Підтримка управлінських рішень застосуванням інформаційних технологій. Програмне забезпечення підтримки управлінських рішень. Управління системами розробки та реалізації управлінських рішень.

Тема 9. Лідерство

Сутність поняття "лідерство". Керівництво в менеджменті. Лідерство. Влада та партнерство. Порівняльна характеристика менеджера та лідера. Вимоги до особистісних і професійних якостей керівника.

Концепції поведінки лідера. Стили керівництва. Стили управління та їхній вплив на ефективність діяльності організації. Діапазон стилів керівництва. Види управління: партисипативне, інноваційне, мотиваційне.

Концепції ситуаційного лідерства. Загальна характеристика ситуаційного підходу до лідерства. Континуум лідерської поведінки. Сучасні підходи до лідерства як поєднання традиційних і ситуаційного підходів.

Тема 10. Комунікації в управлінні

Поняття та їхні характеристики. Сутність поняття "інформація". Види інформації. Управлінська інформація. Комунікації в менеджменті, сутність поняття.

Сутність комунікаційного процесу. Етапи та стадії комунікаційного процесу. Види комунікаційних процесів в організації. Модель процесу комунікації. Інструменти комунікаційного впливу та їхні особливості. Способи збирання, оброблення, передачі та отримання інформації. Перешкоди та причини неефективної комунікації. Інформаційний потенціал організації.

Комунікаційні бар'єри. Організаційні комунікативні бар'єри. Індивідуальні шляхи перешкоди на шляху ефективної комунікації. Модель вибору стилю комунікації.

Тема 11. Ефективність менеджменту

Поняття ефективності управління. Основні поняття ефективності управління.

Ефективність функцій менеджменту. Показники ефективності управління.

Чинники ефективності менеджменту. Ефективність процесів управління. Ефективність всієї системи управління. Соціальна й економічна ефективність менеджменту.

Підходи до оцінювання ефективності управління. Підходи до розрахунку показників ефективності управління. Оцінювання ефективності управління. Різні методики оцінювання ефективності управління. Діаграма оцінювання ефективності управління (причин і результатів). Визначення річного економічного ефекту від впровадження заходів з наукової організації управлінської праці

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Обговорення кола питань, щодо сутності та поняття менеджменту визначення середовища організації та особливостей її функціонування в сучасних умовах економічного розвитку
Тема 2. Завдання 2.	Вирішення практичних завдань на розрахунок продуктивності

	праці робітників; визначення чисельності різних категорій працівників та структура, зміни обсягу виробництва
Тема 3. Завдання 3.	Розрахунок ключових планових показників діяльності підприємства. Обстеження внутрішнього середовища організації, SWOT-аналіз. Розробка та аналіз стратегічних альтернатив.
Тема 4. Завдання 4.	Вибір та побудова організаційної структури управління
Тема 5. Завдання 5.	Обговорення кола питань, щодо мотивації персоналу на підприємстві
Тема 6. Завдання 6.	Вирішення завдань з розрахунку вибору критеріїв та показників контролю на підприємстві
Тема 7. Завдання 7.	Обговорення технології розроблення прийняття управлінських рішень в різних умовах функціонування
Тема 8. Завдання 8.	Розгляд методів обґрунтування управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику. Системи підтримки управлінських рішень.
Тема 9. Завдання 9.	Особливості лідерства в організації, визначення моделей поведінки керівника
Тема 10. Завдання 10.	Сутність комунікаційного процесу. Індивідуальні шляхи подолання перешкод на шляху ефективної комунікації. Вибір моделі стилю комунікації.
Тема 11. Завдання 11.	Основні чинники, що впливають на ефективність менеджменту. Підходи до оцінювання ефективності управління.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 11.	Вивчення лекційного матеріалу, підбір та огляд літературних джерел та нормативної бази України
Тема 1 – 11.	Підготовка до практичних та семінарських занять
Тема 1 – 11.	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань
Тема 7.	Написання Есе
Тема 1 – 11.	Підготовка до написання колоквиуму та іспиту

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено у робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Менеджмент» для реалізації визначених компетентностей освітньої програми та активізації освітнього процесу на лекційних/практичних заняттях передбачено застосування наступних методів навчання та викладання: проблемні лекції (теми 1, 4, 5, 7), міні-лекції (тема 2, 3, 6, 8), ділові ігри (теми 2, 4, 9), ситуаційні завдання та

індивідуальна дослідницька робота під час виконання наукового дослідження (теми 3-4, 5, 10); семінари-дискусії та презентації (тема 1, 3, 5, 11).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання.

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи.

Контрольні заходи оцінювання включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу отримати залік, – 60 балів);

підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувачів вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: семінари за допомогою круглого столу (15 балів), Індивідуальні навчально-дослідні завдання (12 бали), експрес контрольні роботи (6 балів), колоквиум (20 бали), есе (7 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів)

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність «Маркетинг»
Освітньо-професійна програма «Маркетинг»
Навчальна дисципліна «МЕНЕДЖМЕНТ»
ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ 1

Завдання 1 (тестове) (10 балів)

1. Основна перевага аналітичного прийняття рішень над інтуїтивним полягає в тому, що:

- а) розглядається більше варіантів (альтернатив);
- б) рішення приймається швидше;
- в) аналітичні методи допомагають порівняти варіанти та обґрунтувати оптимальне рішення;

г) не потрібні складні навички прийняття рішень.

2. Який стиль керівництва характеризується дуже низькою свободою підлеглих у прийнятті рішень:

- а) демократичний стиль;
- б) ліберальний стиль;
- в) автократичний стиль;
- г) жорсткий стиль?

3. Процес прийняття рішення починається з:

- а) розробка місії компанії;
- б) встановлення управлінських цілей;
- в) визначення проблеми;
- г) визначення особи, відповідальної за прийняття рішень;
- д) визначення функціональних сфер, на які поширюється рішення.

4. Керівники середньої ланки можуть повідомляти:

- а) вгору;
- б) вниз;
- в) обидва варіанти правильні;
- г) усі варіанти неправильні.

5. Лідерство - це:

- а) право вирішувати, спрямовувати та координувати послідовників до спільної мети;
- б) керівна посада в компанії;
- в) здатність домагатися бажаних дій від групи або послідовників добровільно без застосування примусу;
- г) будь-яка поведінка одного індивіда, яка вносить зміни в поведінку, ставлення, почуття тощо іншого індивіда.

6. Сфера корпоративного управління, спрямована на забезпечення інтересів власників шляхом здійснення нагляду за управлінням організацією, називається:

- а) топ-менеджмент;
- б) керування;
- в) управління;
- г) контроль.

7. Г. Саймон стверджував, що в реальній практиці прийняття рішень менеджери (виберіть декілька варіантів):

- а) вміють враховувати всі основні фактори середовища, що впливають на проблему;
- б) прагнуть вибрати оптимальне рішення (максимізувати вигоди та мінімізувати втрати від свого вибору);
- в) прагнуть знайти задовільне рішення;
- г) здатні передбачити всі основні наслідки рішення.

8. Персонал невеликої компанії наведено нижче. Виберіть тих із них, хто бере участь у горизонтальному розподілі управлінської праці (виберіть декілька):

- а) директор;
- б) бухгалтер;
- в) начальник відділу збуту;
- г) 2 менеджери з продажу;
- д) начальник виробничого відділу;
- е) 6 робітників.

9. Основною фінансовою метою будь-якого бізнесу є:

- а) платити податки;
- б) максимізувати прибуток;
- в) максимізувати дохід;
- г) контролювати працівників.

10. Які результати може генерувати автомобільна компанія (виберіть декілька):

- а) гроші постачальникам;

- б) двигуни автомобілів;
- в) готові автомобілі;
- г) робоча сила;
- д) забруднення?

Завдання 2 (діагностичне). (12 балів)

Фірма має прибуток 4,5 млн грн. Керівництво компанії розглядає можливість використати ці кошти для збільшення розвитку компанії.

Існує кілька варіантів використання коштів:

1. вкласти гроші в банк на рік під 24% річних;
2. інвестувати в зростання компанії (прибуток становитиме 7% на рік, ймовірність прибутку 81%), а з ймовірністю 9% можна втратити 7% інвестованого капіталу.
3. використовувати кошти для зміцнення та розвитку власного виробництва.

Підприємство випускає два види продукції (А і Б). Вихід продукту А 16 млн. грн., п. Б - 24 млн. грн. Загальна вартість виробу А становить 11 млн. грн. Загальна вартість виробу Б - 17 млн. грн. Керівництво підприємства має намір спрямувати кошти на модернізацію виробництва та підвищення якості продукції. Такі події підвищать ціну на товар А на 4%, продукт Б на 4,5%. Виробництво в натуральному вираженні не змінилося.

Визначити найбільш прийнятний спосіб інвестування.

Завдання 3 (евристичне) (18 балів)

Компанія виробляє 5000 комп'ютерів на місяць.

Щоб протистояти конкурентам, топ-менеджери повинні зробити вибір з наступних варіантів:

1. знизити ціну на 10%, що знизило б віддачу від кожного комп'ютера з 1300 до 1200 доларів США.
2. збільшення реклами для збільшення збутової мережі організації. Витрати на рекламу на одиницю зростають зі 100 до 150 доларів США, а витрати на маркетинг на одиницю – з 250 до 320 доларів США.

Завдання: визначити фактори та критерії прийняття рішень, скласти список альтернатив, побудувати дерево рішень і прийняти одне (найкраще) рішення.

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу. Протокол №___ від _____ р.

Екзаменатор

к.е.н., доц. Катерина КРИВОБОК

Зав. кафедрою

д.е.н., проф. Тетяна ЛЕПЕЙКО

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове). (10 балів)

За кожний правильний тест, – 1 бал.

Завдання 2 (діагностичне). (12 балів)

- 3 – визначення прибутку компанії за першою альтернативою;
- 3 – визначення прибутку компанії за другою альтернативою;
- 3 – визначення прибутку компанії за третьою альтернативою;
- 3 – висновок та обґрунтування управлінського рішення.

Завдання 3 (евристичне). (18 балів)

- 2 – визначення алгоритму рішення завдання;

- 2 – розрахунок показників за першою альтернативою;
- 2 – розрахунок показників за другою альтернативою;
- 3 – визначення факторів і критеріїв прийняття рішень;
- 2 – скласти список альтернатив;
- 5 – побудувати дерево рішень та провести відповідні розрахунки;
- 2 – зробити висновок

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Менеджмент [Електронний ресурс] : навчально-практичний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах, таблицях, тестах та завданнях / М. В. Афанасьєв, І. Я. Іпполітова, В. В. Ушкальов, І. Г. Муренець; за заг. ред. В. В. Ушкальова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 392 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26540>
2. Теорія управління [Електронний ресурс] : навчальний посібник / І.А. Грузіна, І.О. Кінас, І.М. Перерва [та ін.]; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (1,25 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 137 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27798>

Додаткова

3. Кривобок К. В. Концептуальні положення щодо управління процесами адаптації промислових підприємств в умовах невизначеності / К. В. Кривобок // Український журнал прикладної економіки та техніки. – 2022. – Т. 7. – № 2. – С. 190-199. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28115>
4. Кривобок К. В. Міжкультурні особливості в процесі управлінських комунікацій / К. В. Кривобок, Ю. М. Котельникова, І. О. Кінас // Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. Всеукраїнський науковий журнал. - 2023. - № 1-2. - С. 18 - 24. - Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29758>.
5. Лепейко Т. І. Мотиваційний вплив в системі елементів організаційної культури підприємства / Т. І. Лепейко, Д. Д. Янієва // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Харків –Торунь, 16 квіт. 2021 р. – Дніпр: Середняк Т. К., 2021. – С. 38–40. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25947>.
6. Лепейко Т. І. Концептуальні підходи до формування структури управління компетентною організацією / Т. І. Лепейко, І. А. Грузіна // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Дніпро: ПДАБА, 2023. –№ 184. – С. 107-113. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29678>
7. Мальська М. П., Білоус С. В. Менеджмент організацій : теорія та практика: навч. посібн. / М. П. Мальська, С. В. Білоус. – Київ : Центр навчальної літератури, 2020. – 190 с.

8. Перерва І. М. Стили керівництва та їх місце в управлінні діяльністю підприємства / І. М. Перерва // Бізнес Інформ. - 2023. - №2. - С. 241–248. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29518>.

9. Перерва І. М. Переваги впровадження процесного підходу до управління підприємством / І. М. Перерва // Економіка та суспільство. – 2021. – Вип. 29. – <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/539> DOI: 10.32782/2524-0072/2021-29-3. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27065>

10. Практикум з менеджменту: навчальний посібник / Т.В. Білорус. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2020. – 185 с.

11. Самоменеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. К. Василик, О. В. Майстренко, К. Р. Немашкало [та ін.] ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,29 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. - 149 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 136-144. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26376>

12. Certo C. S. Modern Management: Concepts and Skills, Global Edition (ABE) / C. S. Certo, S. T. Certo. – Pearson education, 2018. – 576 p.

13. Drucker P. F. The Practice of Management / P. F. Drucker. – New York: Harper Business, 2006. – 416 p.

14. Grove A. S. High Output Management / A. S. Grove. – New York: Vintage, 2005. – 272 p.

15. Law J. A Dictionary of Business and Management / J. Law. – London: OUP Oxford, 2009. – 608 p.

Інформаційні ресурси

16. Електронний каталог Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

17. Електронний каталог Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com>.

18. Інтернет портал для управлінців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://management.com.ua/>.

19. Сучасна управлінська парадигма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mojaosvita.com.ua/menedzhment/suchasna-upravlinska-paradigma/>